

RCC, Timisoara 2013

Reconfigurarea relatiei medic – pacient in IBD

De la conventional la motivational

Liana Gheorghe

**Centrul de Gastroenterologie & Hepatologie Institutul Clinic
Fundeni**

12 septembrie 2013

Agenda

- **Comunicarea medic-pacient: o etapa critica in IBD**
- **Principalele probleme de comunicare in IBD si recomandari pentru rezolvarea lor**
- **Instrumente pentru optimizarea comunicarii**

Agenda

- **Comunicarea medic-pacient: o etapa critica in IBD**
- **Principalele probleme de comunicare in IBD si recomandari pentru rezolvarea lor**
- **Instrumente pentru optimizarea comunicarii**

Successul terapeutic in IBD

Comunicarea
medic - pacient

Intelectual vs. emotional in comunicarea cu pacientul

- Comunicarea cu pacientul nu se invata la medicina !
- Medicul...
  - comunicarea trebuie axata pe informatiile medicale, medicina bazata pe dovezi, ghidurile de practica medicala
  - practica lui e autoritara (trebuie...), reductionista (aceasta este problema: diagnosticul) si exclusivista (aceasta este solutia: tratamentul X)
- Pacientul ...
  - nu citeste literatura medicala, nu intelege argumentatia si limbajul medical; comportament grevat de “white coat syndrome”; dezideratele lui si cele ale medicului diverg adeseori...

O experienta negativa de comunicare

- 1) “Imi displace ca medicul meu este autoritar, grabit, informatiile pe care mi le da sunt limitate si in termeni prea *profesionali* pentru mine, iar intrebarile sau nehotararea mea par sa il irite si sa il enerveze”
- 2) “Nu mi-a oferit alternative, practic mi-a impus terapia”
- 3) “Ma simteam ca o persoana careia *i se spune* ce trebuie sa faca, *nu ca partener* in deciziile ce ma priveau”
- 4) “Nu mi-a cerut parerea, nu mi-a explicat ce riscuri are noul tratament sau temporizarea lui, nu m-a intrebat daca sunt pregatit pentru o schimbare sau daca programul si obiectivele mele in urmatoarele luni si pot fi armonizate cu terapia”

O experienta pozitiva de comunicare

- 1) “A avut intotdeauna timp si disponibilitate pentru intrebarile, ingrijorarile si frustrarile mele”
- 2) “M-a tratat “la nivel uman”, a fost interesat de familia mea, profesia mea, planurile mele imediate si pe termen lung; m-a ajutat sa privesc cu incredere in viitor si sa-mi stabilesc deziderate rezonabile”
- 3) “A “negociat” cu mine decizia de tratament in fiecare moment, m-a incurajat, mi-a oferit o viziune pozitiva a situatiei
- 4) “A facut concesii in planul terapeutic astfel incat acesta sa nu interfereze cu profesia, hobby-urile, relatia cu familia, prietenii. M-a incurajat sa duc o *“viata normala”*”

Este comunicarea suboptimala frecvent intalnita?

EFFCA IMPACT survey 2010/2011

- **Date din studiul IMPACT releva ca majoritatea pacientilor sunt confruntati cu deficiente in tehnica comunicare in cursul relatiei medic-pacient IBD**
- **Condus de EFFCA 2010/2011 in 10 limbi**
- **Completat on-line de 4990 pacienti IBD in 27 de tari europene**
- **Participare optionala si anonima**

Rezultate EFFCA IMPACT survey 2010/2011

53%

Nu au comunicat specialistului cel puțin o problema importanta

65%

Si-ar fi dorit sa fie le fie cerute mai multe date personale relevante/cu impact asupra deciziei terapeutice

Concluzia EFCCA: calitatea comunicarii trebuie ameliorata de ambele parti

Recomandare EFCCA: tehnica comunicarii trebuie imbunatatita de ambele parti, astfel incat sa acopere si sa detalieze toate problemele si sa nu omita informatii importante

Agenda

- Comunicarea medic-pacient: o etapa critica in IBD
- **Principalele probleme de comunicare in IBD si recomandari pentru rezolvarea lor**
- Instrumente pentru optimizarea comunicarii

Principalele probleme de comunicare

- Prezenta bolii si prognosticul acesteia
- Cum abordam problema risc/beneficiu
- Decizia de schimbare a terapiei, inclusiv decizia chirurgicala
- Importanta aderentei

Recomandarile mele... 10 “ponturi”

1. Nu ii dati pacientului sa citeasca **“informatii pentru pacienti”**!
2. **“Incalziti” conversatia: intrebati-l** ce stie despre boala si daca doreste informatii (evitati situatii **“stiu/am citit ca...”**) (primul pas in educatia pacientului trebuie sa fie inspirat)
3. **Intrebati-l despre el** (pregatire, familie, proiecte, hobby...) Construiti o fundatie empatica! Intrebati-l = implicati-l in conversatie! Incercati sa il intelegeti si empatizati cu el chiar daca nu va place...
4. Cautati o varianta acceptabila prin care sa **comunicati caracterul cronic al bolii** !
5. **Fiti pozitiv, incurajati pacientul sa duca “o viata normala”**, sa priveasca in viitor fara teama sau frustrare, sa-si stabileasca deziderate rezonabile, care pot fi armonizate cu existenta bolii si planul terapeutic (nu poate planui o expeditie pe Everest!)

Recomandarile mele...”10 ponturi”

6. Vorbiti-i despre complicatii si prognostic folosind **ambivalenta**
7. **Adaptati-va profilului psihologic al pacientului** (izolat, sceptic, lipsit de motivatie, necompetitiv, impacat cu boala, necomunicativ vs. hiper-emotional, furios, frustrat, agresiv)
8. **Rezumati informatiile obtinute si propuneti solutii** : “acum am inteles cum stai...” “Pot sa-ti propun cateva alternative din care sa alegem varianta care ti se potriveste cel mai bine ...?”
9. **Implicati pacientul in decizie.** Stabiliti pe o baza individuala masura in care doreste sa fie partener de decizie: “Dvs stiti...”
10. **Stabiliti o noua (noi) sesiune...** si incurajati-l sa-si noteze toate problemele, intrebarile... **IBD este o afectiune ce implica comunicarea pe termen lung**

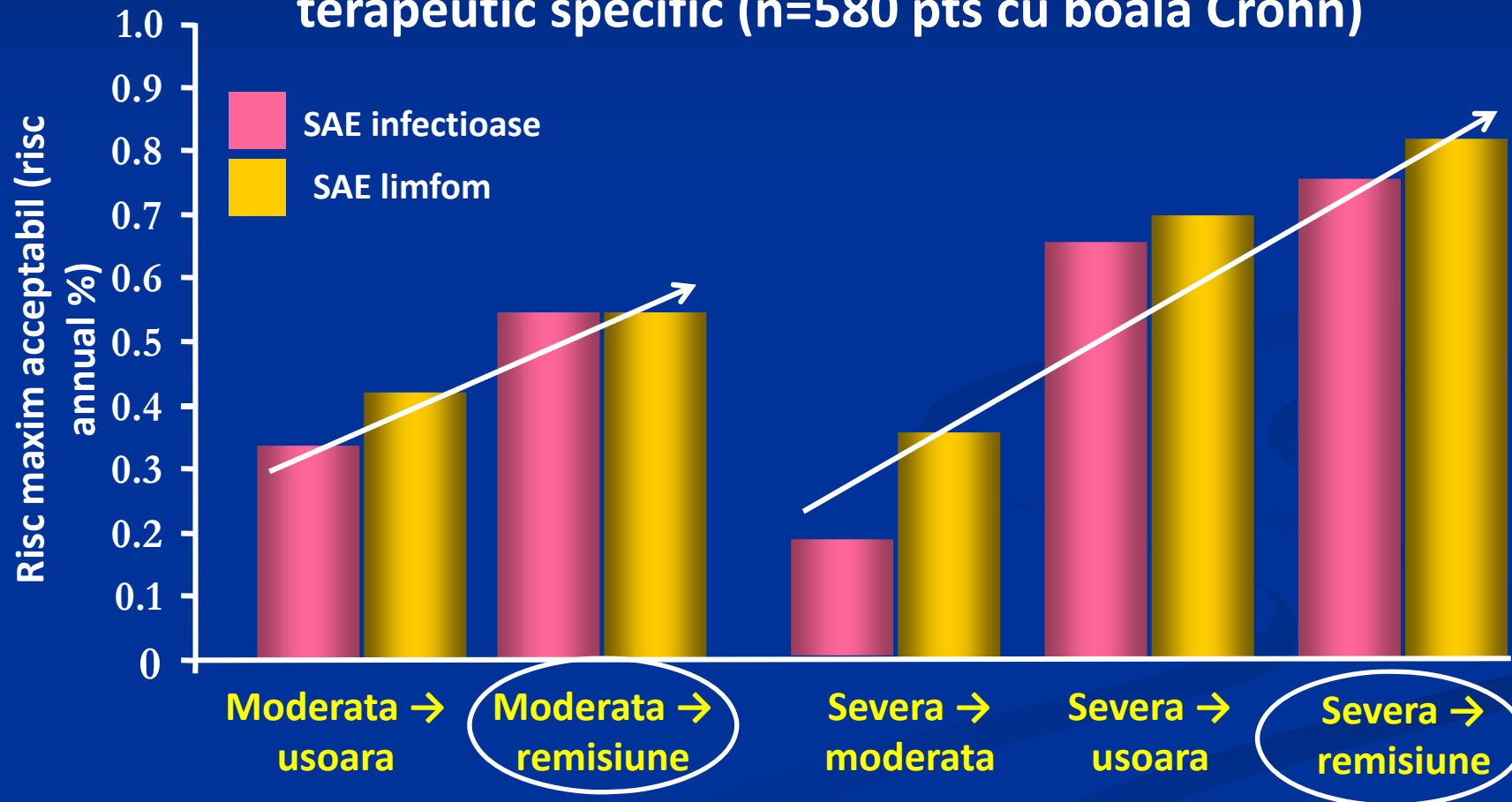
Intelegerea raportului risc/beneficiu

Ce castiga pacientul ?

- Conduce la **acceptarea bolii si planului terapeutic**
- Sta la baza unei **decizii informate, participative**
- Este de natura sa **creasca aderenta** la terapie
- Duce la **ameliorarea prognosticului si calitatii vietii**

Pacienti sunt dispusi sa accepte riscul terapiei in schimbul beneficiului

Riscul de RA serioase acceptate pentru un beneficiu
terapeutic specific (n=580 pts cu boala Crohn)

Comunicarea raportului risc/beneficiu

- Faceti-o simpla !
- Este preferabil sa transmiteti **riscul absolut** (AR) vs. riscul relativ (RR) (pacientul poate intelege eronat ca o reducere cu 34% in RR e superioara AR de 1.4%)
- **Utilizati acelasi numitor**, de preferat in sistem zecimal (1:10; 1:100; 1:1000 etc.) inclocuiti 1 din 27 si 1 din 52 cu 37 la 1000 si 19 la 1000, respectiv)
- **Explicati riscul foarte mic ca fractie** (0.06% ca 6 din 10 000)
- **Nu folositi termeni inadecvati, ambigui, generali** ca *frecvent*, *foarte frecvent sau foarte rar* (pacientul nu intelege asta ca $>10\% = 10$ din 100 sau $<0.01\% = 1$ la 10,000)

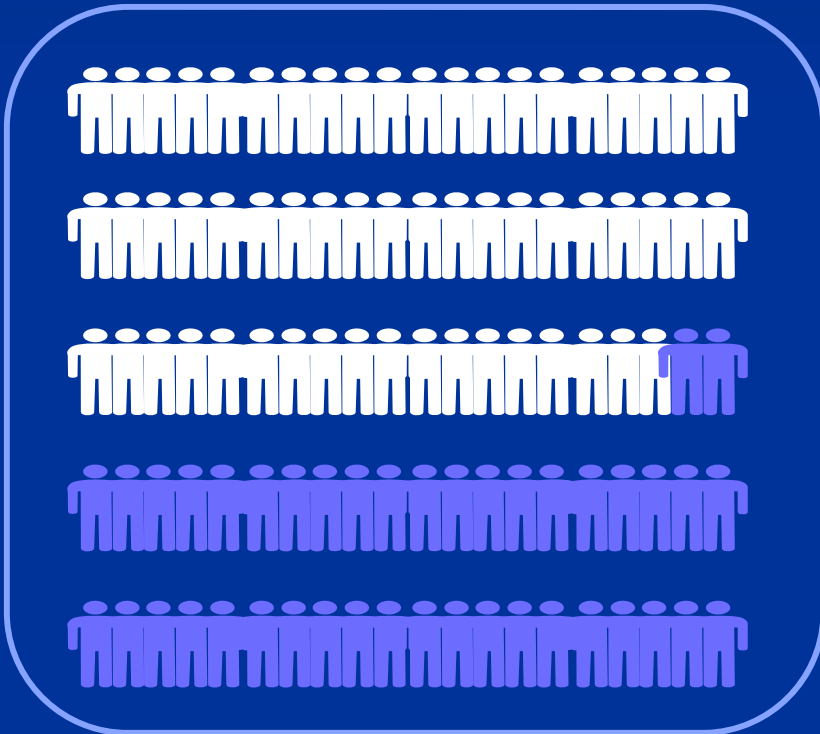
Ghidul FDA de comunicare a raportului risc/beneficiu: recomandari practice generale

- Comunicarea raportului risc/beneficiu **trebuie invatata** (nu se preda in universitate)
- Discutia trebuie acompaniata de **mijloace vizuale de suport si de informatii scrise complementare**
- Pentru a facilita o decizie informata sunt necesare **informatii ambivalente** : privind atat beneficiul, cat si riscul
- Informatiile trebuie sa fie minime, **focusate** pe ceea ce este esential pentru a asigura decizia
- In aditie la informatiile privind risc/beneficiul unei actiuni (administrarea medicamentului X) pacientul trebuie informat de **riscul la care se expune neluand medicatia**

Diagramele vizuale sunt ideale pentru prezentarea raportului risc/beneficiu

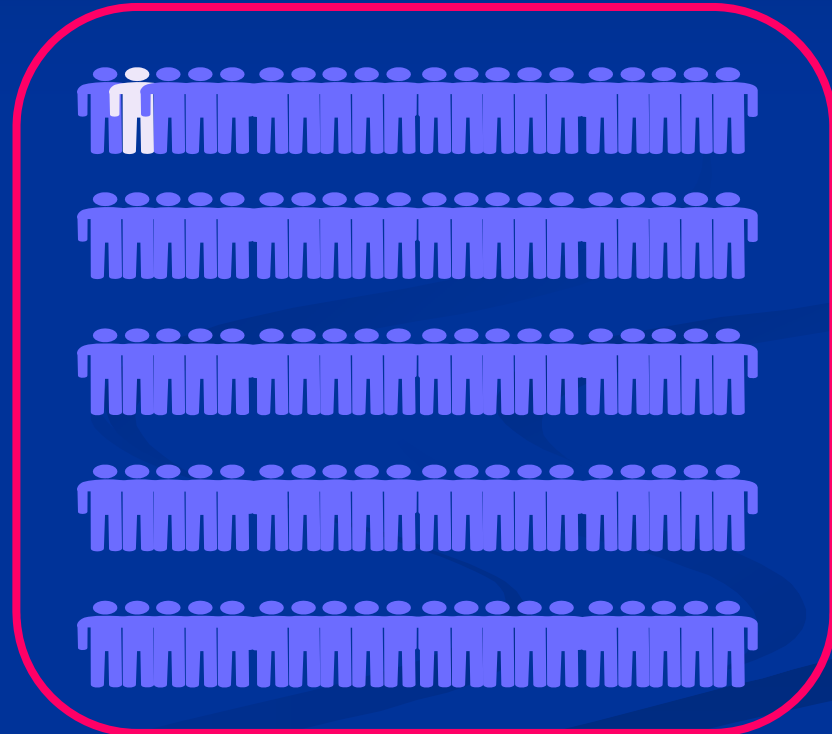
Ilustrarea beneficiului de 58%

58 din 100 pacienti care iau medicamentul X vor avea beneficiul Y

Ilustrarea riscului de 1%

1 din 100 pacienti care iau medicamentul X vor avea evenimentul advers Y

Utilizati diagrame cu 1000 sau 10 000 de pacienti pentru a ilustra procente < 1%

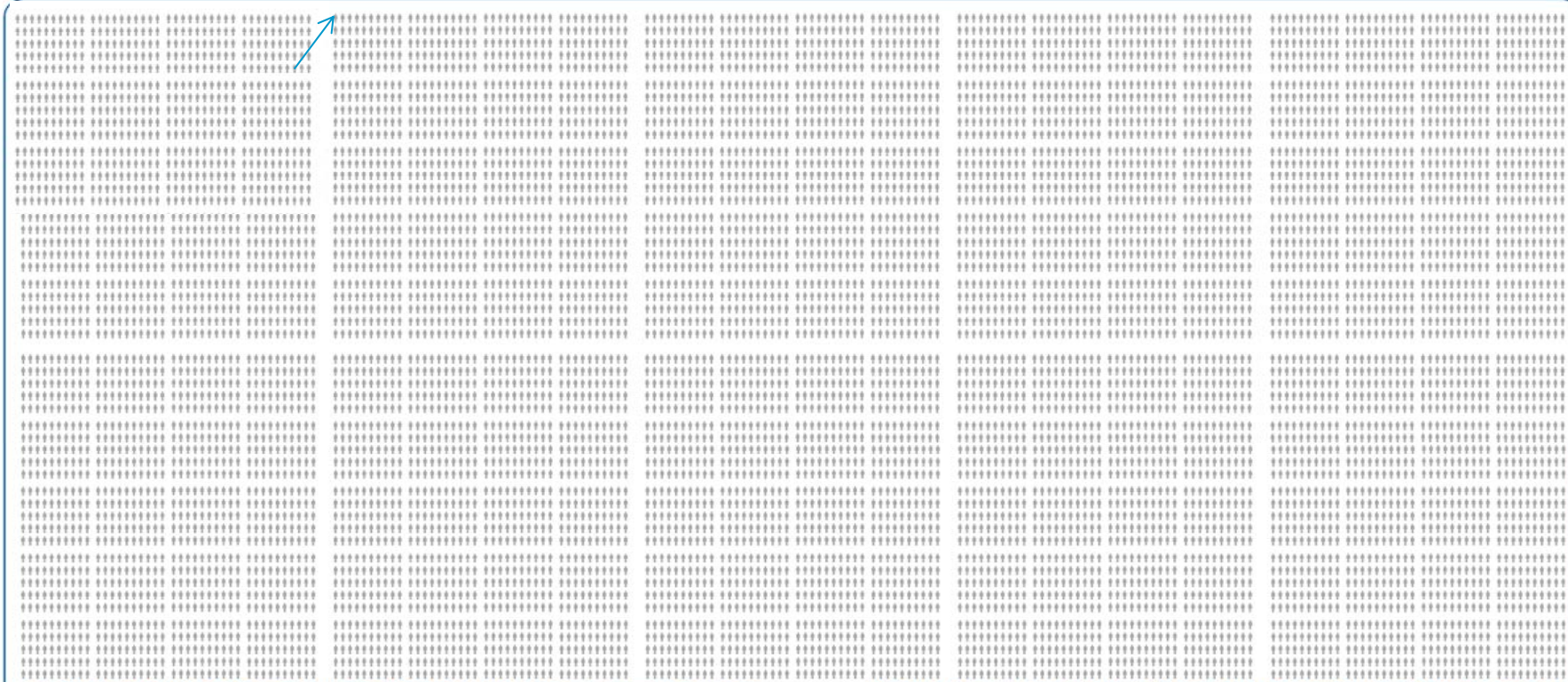
Riscul dezvoltarii limfomului non-Hodgkinian

IMM (AZA) ± anti-TNF de > 1 an

Riscul exprimat la 10 000

Ten Thousand People

— pictures to help you see your odds

The Paling Palette® of 10,000 People • Risk Communication Format © John Paling 2001 • See www.riskcomm.com

We can only show you estimates. It is impossible to be certain whether your results will be positive or negative.

Source: The Paling Palette of 10,000 people. See www.riskcomm.com

Comunicarea deciziei de modificare a terapiei

- O situatie clinica noua induce **un comportament nou**
- **Rezuma noua situatie si initiaza o “negociere”** : “cred ca ai inteles acum care este situatia. Daca este asa, crezi ca putem discuta in continuare despre optiunile existente?”
- **Definirea optiunilor este o etapa critica**
- Invita si ajuta pacientul sa fie **participativ in decizie** printr-o analiza adecvata a riscurilor si beneficiilor
- Intreaba; Asculta si sumarizeaza; Raspunde intrebarilor; Evita omisiunile si scenariile “happy end”; Negociaza – fa compromisuri frustrarilor, ingrijorarilor, planurilor imediate ale pacientului
- **Nu forta nota, decizia se ia in mai multe etape**

Modelul teoretic al schimbarii Prochaska

Progres

Recadere

Problema aderentei

WHO Report:

- 30-70% din medicatia prescrisa pe termen lung nu e luata conform indicatiilor
- Aderenta redusa se asociaza cu :
  - evolutia nefavorabila
  - cresterea costurilor directe si indirecte

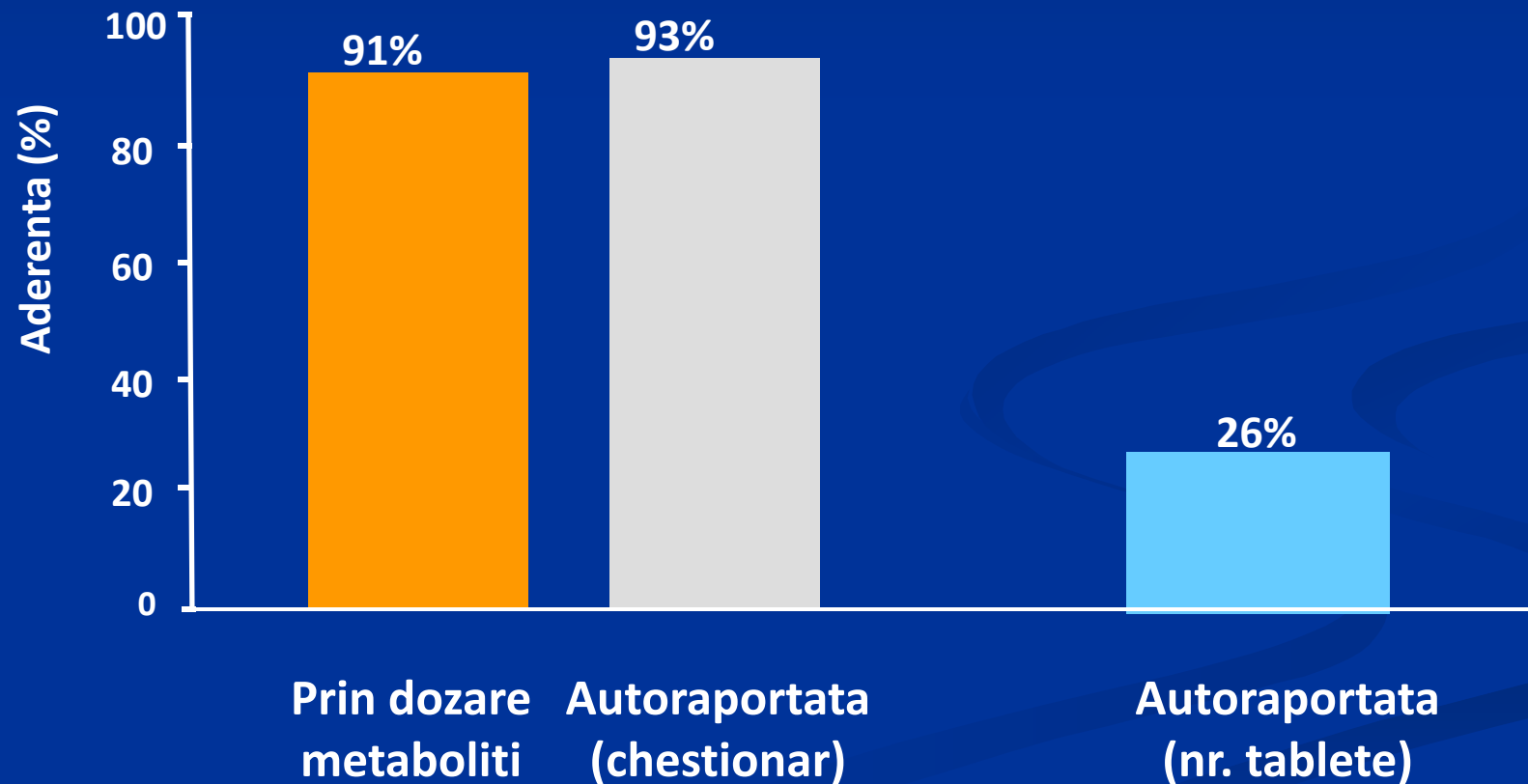
WHO 2001: Adherence to long-term therapies

http://www.who.int/chp/knowledge/publication/adherence_import/en/accesed august 2013

Aderenta la tiopurine (AZA/MP) in boala Crohn

La AZA/MP la 3 luni
(n=65, Germania)

La AZA la 4 ani
(n=28, Grecia)

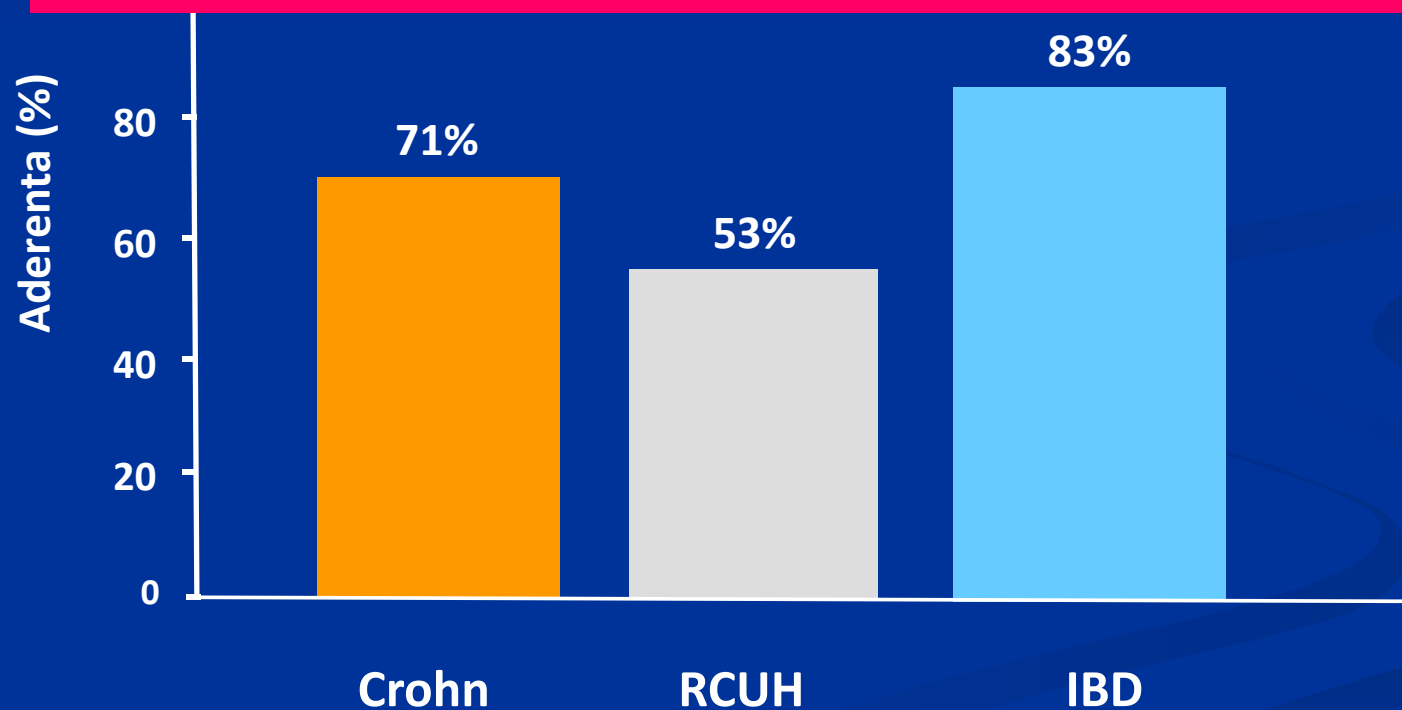

Aderenta la anti-TNF in IBD

Review sistematic (13 studii observationale)

Timpul pana la prima intarziere de 30 de zile: 400-446 zile
Nu sunt diferente semnificative intre agentii anti-TNF

Louis E, et al. Gastroenterology 2013; 340 (Suppl 1): MO1336

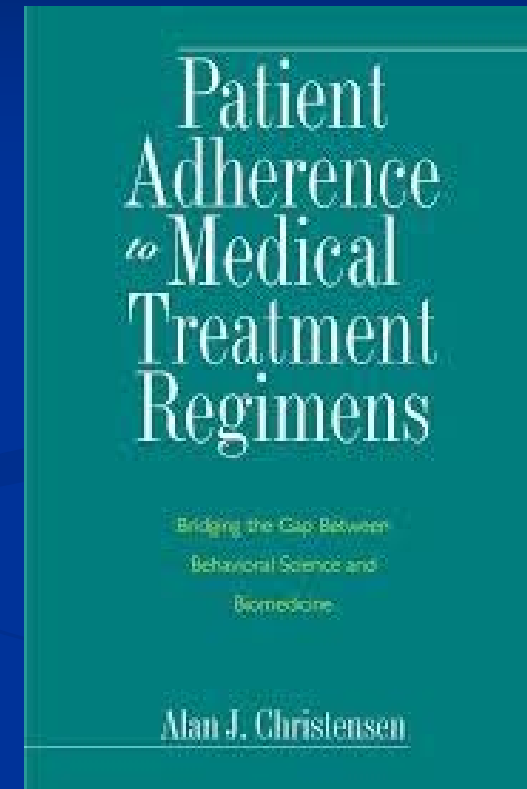
Lopez A, et al. Inflamm Bowel Dis 2013; 19: 1528-33

Impactul lipsei de aderenta asupra evolutiei bolii

Creste:

- Riscul de recidiva
- Riscul de cancer colorectal
- Riscul de spitalizare si durata spitalizarii
- Costurile serviciilor medicale in general/in relatie cu boala

De ce nu isi iau pacientii medicatia ?

Neintentionat :
Accidental: "a uitat"

Intentionat
Premeditat: sare peste
doze, intrerupe

Agenda

- Comunicarea medic-pacient: o etapa critica in IBD
- Principalele probleme de comunicare in IBD si recomandari pentru rezolvarea lor
- Instrumente pentru optimizarea comunicarii

Interviul cu pacientul: de la...

Conventional

Motivational

**Schimbati-va atitudinea
de la clinicianul expert ...**

- “ceea ce trebuie sa stiti...”
(educatie)
- “lasati-ma sa va spun ce
trebuie sa faceti”
(recomandari)

**La un colaborator sau
prieten ...**

- “acum inteleg situatia ta,
putem discuta despre
alternative?”
- asculta, intreaba, cere
permisiunea, informeaza

Comunicarea motivationala

“Un stil terapeutic conceput sa ajute clinicianul in comunicarea si managementul pacientului, ce tine cont de fluctuatiile pacientului intre comportamente si atitudini opuse”

Interviul motivational: tehnica

- Asculta cu empatie
- Mediteaza, rezuma si cere confirmarea, reformuleaza
- Cere permisiunea
- Solicita – ofera – solicita informatii
- Angajeaza pacientul
- Intretine conversatia
- Rezista incercarilor de deviere, dialogului “ping-pong”, argumentarii tip “da, dar...” (inseamna “nu, pentru ca...”); argumentele sunt contraproductive, duc la nevoia de “aparare”, rezistenta e semn ca strategia trebuie schimbata

Interviul motivational cuprinde

Comunicarea

Negocierea

- Evoca ambivalenta (avantajele si dezavantajele)
- Percepe semnele de rezistenta (argumentatia, intreruperea, negarea, ignorarea) si schimba tactica
- Respecta autonomia si nevoia de autodeterminare
- Aveti rabdare daca pacientul nu e pregatit

Concluzii

- In mod curent, exista o **comunicare suboptimala** medic -pacient in IBD
- **Asteptarile si nevoile de comunicare** ale pacientului depind de severitatea bolii, regimul terapeutic, factori sociali si personali
- Clinicianul trebuie sa cunoasca si sa reflecteze asupra punctului de vedere al pacientului si sa adopte o **atitudine de colaborare si negociere**, de parteneriat, lasand acestuia un **ultim rol/autonomia in decizie**
- Comunicarea motivationala e o tehnica menita sa **imbunatateasca comunicarea si colaborarea** clinician-pacient
- O comunicare mai buna duce la **imbunatatirea globala a managementului IBD**

PREPARE :

7 etape pentru succesul comunicarii

Prezentare de caz

P cere **P**ermisiunea

R nu **R**ecomanda schimbarea

E **E**mpatizeaza cu pacientul

P fa din pacient un **P**artner de decizie

A explica **A**vantajele

R nu omite dezavantajele si comunica corect **R**iscurile

E **E**xploreaza resursele pacientului

Irina...34 ani

Studii economice, lucreaza intr-o banca, consilier de investitii, fumatoare, mama(singura) unui copil de 6 ani

- **Boala Crohn colonica de 5 ani, controlata cu AZA; ...probiotice; mai multe episoade de reactivare tratate cu corticosteroizi, cel actual o obliga sa stea acasa...**
- **Admite limitele/dezavantajele impuse de boala in viata sociala si profesionala**
- **Admite ca nu si-a luat regulat AZA in perioadele bune**
- **li este teama sa primeasca anti-TNF; a citit pe internet, a discutata pe retelele de socializare despre riscul de limfom si infectii**
- **E rezervata in ceea ce priveste schimbarea, daca noua medicatie nu vindeca boala**

cereti **Permisuniunea** ...

Conventional	Motivational
Tonul autoritar : “trebuie”, “e nevoie sa” ...	Cereti permisuniunea de a sfatui... “as putea sa...” “am putea discuta...” “am putea arunca o privire...” “esti interesata sa afli...”
Limbajul prea tehnic	Vorbiti putin, la obiect, in termeni adecvati Asigurati-va ca pacientul a inteles : “nu stiu daca am reusit sa ma fac inteles...” Rezumati si repetati informatia
Medicul considera ca face o concesie pacientului cand foloseste sintagma “da/de acord...dar...” ...	Ea inseamna inasa: “nu ..., pentru ca...” si e de natura sa creasca rezistenta si dezacordul pacientului; poate escalada tonul si creste iritarea si riposta pacientului: ping-pong; ambele parti sunt frustrate, pacientul nu e convins si conversatia se incheie

nu **Recomandati** schimbarea ...

Conventional	Motivational
Medicul recomanda/"prescrie"/decide pur si simplu schimbarea terapiei sau oprirea fumatului	Nu "prescrieti" schimbarea ca pe un act in sine Prezentati schimbarea ca pe o optiune Nevoia de schimbare trebuie sa rezulte din rezumatul pe care il faceti impreuna cu pacientul asupra situatiei sale actuale Aveti rabdare daca pacientul nu este pregatit Explorati-i si incurajati-i ambivalenta: "dar daca ai accepta sa..." sau "care ar fi factorul hotarator ca sa accepti..." inteleg ca vei accepta atunci cand te vei considera pregatit..."

Empatizati cu pacientul ...

Conventional	Motivational
Vorbite numai Dvs. in ideea: medicul vorbeste, pacientul asculta Lasati impresia ca Dvs stiti totul deja sau stiti Dvs. deja cum e mai bine... Nu intrebati pacientul nici macar cat de implicat vrea sa fie in actul de decizie (pacientul defensiv , ne-participativ: "Dvs sunteti doctorul, Dvs stiti mai bine")	Puneti intrebari pacientului Explorati latura lui "umana" si situatia lui individuala Rezumati ceea ce pacientul v-a marturisit : "daca am inteles eu bine..." Nu-i lasati impresia ca "ati mai auzit Dvs asta..." sau ca stiti situatii mai dificile decat atat "am inteles problemele cu care va confruntati, v-as putea impartasi din experienta altor pacienti in aceasta situatie..." Cautati sa ii intelegeti problemele, dilemele Empatizati cu pacientul! Fiti "bland, cald" dar sigur pe sine

faceti pacientul un **Partener** de decizie ...

Conventional	Motivational
Comportamentul de sef care decide : el hotaraste, pacientul accepta Nu-l spuneti pacientului ca si ce "trebuie sa faca..." Daca pacientul simte ca a pierdut dreptul de a participa la decizie, va pierde si increderea in Dvs	Colaborati cu pacientul Incurajati-l sa priveasca la optiuni/solutii, sa exploreze avantajele si dezavantajele acestora Stabiliti un climat de incredere si colaborare mutuala
Nu incurajeaza pacientul sa intrebe, sa ceara lamuriri Nu implica pacientul in decizie	Incurajati pacientul sa se educe, sa intrebe si raspundeti onest la intrebarile si dilemele lui Nu-l dati senzatia ca repetand o intrebare/raspuns va irita Implicati pacientul in decizie, respectati autonomia lui in decizia finala (va fi mai responsabil si mai angajat)

prezentati **Avantajele** schimbarii, dar nu omiteti **Riscurile** ...

Conventional	Motivational
Prezentarea unilaterala a beneficiilor, omisiunea riscurilor e un mod de comunicare lipsit de onestitate, periculos	Evita omisiunile si scenariile “happy end”
Nu prezenta situatia ca pe “un dat” Pacientul va avea sentimentul ca e “impins” catre acea terapie	Ofera optiuni Discuta avantaje si dezavantaje Negociaza, fa compromisuri frustrarilor, ingrijorarilor si planurilor imediate ale pacientului
Comunicarea inadecvata a riscului	Comunica adecvat riscul (raportari zecimale: 1 din 10,000 etc.; foloseste suport vizual) si asigura-te ca pacientul a inteles

explorati **Resursele** pacientului...

Conventional	Motivational
Nu cereti solutii care depasesc capacitatea pacientului	Explorati daca pacientul crede in capacitatea lui de a face ceea ce ii propuneti : “va vedeti facand ...” ”credeti ca ati putea incerca sa...” Daca pacientul renunta, batalia e pierduta
Nu-i spuneti pacientului : “aceasta trebuie sa fie prioritatea Dvs.”...	Lasati pacientul sa isi stabileasca singur prioritatile
Nu minimalizati problemele pacientului: “am incredere ca veti rezolva Dvs aceasta problema”...	Intrebati despre rezolvarea unor situatii similare in trecut, ajutati pacientul sa invete din lectiile trecutului Lasati-i timp sa gaseasca o strategie

Interviul motivational in IBD

- **Faciliteaza comunicarea medic-pacient**
- **Ajuta la definirea si consolidarea unei motivatii personale**
- **Ajuta la stabilirea si atingerea unui/unor obiective particulare**
- **Nu e un mod de a aduce pacientul acolo unde doreste medicul; e un mod de a promova auto-explorarea si de conduce pacientul catre o decizie personala**
- **E doar o tehnica, nu rezolva toate problemele**
- **Nu e intotdeauna usor...**